

Romade olukord Euroopa Liidu 11 liikmesriigis – Lühiülevaade uuringute tulemustest

Uuringute kokkuvõte

Käesolev aruanne annab esmase ülevaate teostatud küsitluste tulemustest ning käsitleb vaid osa olemasolevatest andmetest. Seega astutakse käesoleva aruandega esimene samm ELi romade vähemusrahvuse sotsiaal-majanduslikku olukorda ja õigusi käsitleva olukorra kirjeldamisel.

Millised riigid osalesid uuringus?

- Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (FRA) romade pilootuur- ing hõlmas Bulgaariat, Hispaaniat, Itaaliat, Kreekat, Poolat, Portugali, Prantsusmaad, Rumeeniat, Slovakkia- t, Tšehhi Vabariiki ja Ungarit.
- ÜRO arenguprogrammi (UNDP), Maailmapanga ja Euroopa Komisjoni piirkondlikud romade uuringud hõlmasid järgmisi riike: Bulgaariat, Rumeeniat, Slovakkia- t, Tšehhi Vabariiki ja Ungarit ningtäiendavalt kuut ELi mittekuuluvat Lääne- Balkani riiki ja Moldova Vabariiki.

Keda küsitleti?

- 11 liikmesriigis küsitleti kahe uuringu raames 22 203 roma- t ja muude rahvuste esindajat, kes andsid teavet kokku 84 287 leibkonnaliikme kohta.
- Romasid ja muude rahvuste esindajaid küsitleti nende kodudes.
- Küsitleti isikuid, kes ise määratlevad end romadena. Näiteks Prantsusmaal nimetasid sellised isikud end rändrahvaks (*gens du voyage*). Nad elavad haagiselamutes laagriplat- sidel. Samuti küsitleti Rumeeniast pärit romadest ELi kodan- ikke, kes hetkel elavad Prantsusmaal; seda rühma käsitlevad uuringutulemused avaldatakse hilisemas aruandes.
- Küsitleti ka samas piirkonnas või küsitlute lähinaabruses elavat üldelanikkonda. Aruandes nimetatakse neid isikuid ühise nimetajaga 'muude rahvuste esindajad'.

Mida uuriti?

- Küsiti kõikide leibkonnaliikmete peamiste sotsiaal- demograafiliste näitajate kohta
- Küsiti tööhõive, hariduse, tervise ja eluaseme kohta

- Küsiti naabruskonna ja selle infrastruktuuri kohta
- Küsiti lõimumise, diskrimineerimise, õiguste tundmise ja kodakondsuse kohta
- Küsiti liikuvuse ja migratsiooni kohta

Kui esinduslikud on saadud tulemused?

- Tulemused on representatiivsed riigi keskmisest tihedama asustusega piirkondades elavate romade osas.
- Muude rahvuste esindajate osas ei ole tulemused represen- tatiivsed põhielanikkonna osas, kuid loovad siiski aktsep- teeritava võrdlusbaasi romade tulemuste vaatlemiseks, kuivõrd elukeskkond, tööturg ja sotsiaalne infrastruktuur on ühised nii romadel kui põhielanikkonnal.

Järeldused

Uuringute tulemused maalivad romade olukorrast sünge pildi. Võrdlus läheduses elavate muude rahvuste esindajatega viitab märgatavatele erinevustele nende sotsiaal-majanduslikus olukorras. Siiski on ka muude rahvuste esindajate olukord sageli murettekitav. See kinnitab Euroopa Komisjoni romade olukorda käsitlevate riiklike integratsioonistrateegiate ELi raamistiku raportis väljendatud vajadust, et „nii riiklikul kui ka ELi tasandil on vaja pidada romadega aktiivset dialoogi ja rakendada otsus- tavaid meetmeid“ (KOM(2011) 173 lõplik, lk 1).

Uuritud indikaatorid viitavad sellele, et **uuritus osalenud 11 liikmesriigis** ei ole romade sotsiaal-majanduslik olukord neljas peamises valdkonnas (tööhõive, haridus, eluase ja tervishoid) rahuldav ning on läheduses elavate muude rahvuste esindajate vastava olukorra keskmisest tasemest halvem. Samuti viitavad need näitajad sellele, et romad kannatavad jätkuvalt diskrimi- neerimise all ega ole piisavalt teadlikud oma õigustest, mis on tagatud ELi õigusaktidega, nagu näiteks rassilise võrdõiguslik- kuse direktiiv (2000/43/EÜ).

Haridus:

- roma väikelastest käib keskmiselt ainult 50% eelkoolis või lasteaias;

- kooliealistest 7–15aastastest roma lastest käib koolis 90%, välja arvatud Bulgaarias, Kreekas ja Rumeenias;
- pärast kohustuslikku kooliiga langeb aga haridust omandavate romade osakaal märgatavalt: vaid 15% roma noortest lõpetab üldgümnaasiumi või kutsekooli.

Tööhõive:

- vähem kui kolmandik romasid ütlesid, et nad teevad palgatööd;
- kolmandik romasid ütlesid, et nad on töötud;
- ülejäänud ütlesid, et nad on kas kodused, pensionil, töövõimetud või tegutsevad eraettevõtjatena.

Tervishoid:

- kolmandikul 35–54aastastest romadest on argielu mõjutavaid terviseprobleeme;
- keskmiselt umbes 20% romadel kas ei ole ravikindlustust või nad ei ole selle olemasolust teadlikud.

Eluase:

- keskmiselt elab roma leibkonnades ühes toas enam kui kaks inimest;
- umbes 45% romade leibkonnadest puudub vähemalt üks järgmistest baasmugavustest: sisekööök, sisetualett, sisedušš/-vann või elekter.

Vaesus:

- keskmiselt umbes 90% romadest elab leibkonnas, mille kogusissetulek on alla riikliku vaesuspiiri;
- keskmiselt umbes 40% romadest elab leibkonnas, kus keegi pidi möödunud kuul vähemalt korra minema magama tühja kõhuga, kuna toidu ostmiseks ei jätkunud raha.

Diskrimineerimine ja oma õiguste tundmine:

- umbes pooled küsitatud romadest ütlesid, et on viimase 12 kuu jooksul kogunud etnilist diskrimineerimist;
- umbes 40% küsitatud romadest on tööd otsides teadlikud seadustest, mis keelavad etniliste vähemuste diskrimineerimistööle kandideerimisel.

Mis kasu on uuringute tulemustest poliitikakujundajatele?

Poliitikakujundajate jaoks viitavad uuringute tulemused muu hulgas järgmistele olulistele küsimustele, millest tuleks romasid käsitlevate riiklike integratsioonistrateegiatega ja tegevuskavade edasisel väljatöötamisel, rakendamisel ja seirel lähtuda.

- Kas roma laste osalemisele väikelaste hariduses pööratakse piisavat tähelepanu? Kas üleminekut põhihariduselt keskharidusele käsitletakse piisavalt? Kas pööratakse tähelepanu romade hariduse omandamise määrale kõikidel haridustasemetel, seda eriti suurema romade arvuga piirkondades ja asulates?
- Kas romade tööpuuduse osas pööratakse tähelepanu puudustele romade üld- ja kutsehariduses? Kas neid puudusi võetakse koolituste planeerimisel arvesse?
- Kas eluaseme teemade käsitlemisel võetakse arvesse romade kõige pakilisemaid vajadusi, nagu näiteks elamispinna piisav suurus ja põhimugavuste (sisekööök, sisetualett, sisedušš/-vann, elekter) kättesaadavus?
- Kas pööratakse tähelepanu romade tervishoiutingimuste parandamisele ja neile võrdsetel alustel ravikindlustuse kättesaadavuse tagamisele?
- Kas vaesuse küsimust käsitletakse komplekselt, s.o. „keskendudes romadele, kuid mitte üksnes neile“, võttes arvesse nii romade kui ka muude rahvuste esindajate vajadusi?
- Kas pööratakse tähelepanu diskrimineerimise ja mustlasvaenulikkusega võitlemisele ning mõistetakse vajadust parandada hariduse, töö, eluaseme ja tervishoiuteenuste kättesaadavust võrdsetel alustel kõikide elanikkonnagruppide jaoks?
- Kas diskrimineerimisvastase võitluse ning põhiõigustest ja õiguskaitsemehhanismidest teadlikkuse suurendamise süvalaiendamiseks on suudetud luua keskkond, kus kaaskodanikud ei karda teatada diskrimineerimisest ja põhiõiguste rikkumisest?

Romade ja muude rahvuste esindajate vahelise lõhe vähendamiseks tuleb riiklike strateegiaid tõhusalt rakendada. Tõhususe ja progressi mõõtmiseks tuleb välja töötada tõhusad seiremeetmed.

Edasised sammud

FRA kavatseb uuringut korrata Euroopa 2020 initsiatiivi keskpunktis ja lõpus ning esitada võrreldavad andmed, mis on abiks ELi institutsioonidele ja liikmesriikidele tehtud edusammude mõõtmisel. Samal ajal kavatseb FRA koostöös liikmesriikide ja teiste osapooltega välja töötada seiremeetodid, mis võimaldavad võrdlevalt analüüsida romade olukorda kogu ELis.

Lisateave:

Lisateavet FRA kohta leiata meie kodulehelt aadressil:
http://fra.europa.eu/fraWebsite/roma/roma_en.htm